

Zalig zij ...

De Bergrede

We kennen allemaal de Bergrede, die in Mattheüs (hoofdstukken 5 t/m 7) beschreven staat, en die begint met de acht Zaligsprekingen. Een troost voor mensen die zich in een ongelukkige situatie bevinden: “Nu gaat het slecht met je, maar dat wordt weer goed gemaakt.” Het risico is echter reëel dat deze stelling ook omgedraaid kan worden: “Later komt het wel goed, dus moet je nu niet zeuren dat het slecht met je gaat.” En inderdaad, die drogredenering is in de loop van de geschiedenis meer dan eens door gezagsdragers gebruikt om arme zielen onder hun bewind stil te houden. Een excuus voor onrecht, eigenlijk – net alsof je blij mocht zijn dat anderen jou het leven zuur maakten, want de beloning in het hiernamaals zou des te groter zijn.

Natuurlijk is dat niet de bedoeling. Daarom stopt de Bergrede ook niet daar, maar weidt Jezus verder uit over de geboden en verboden die in de Wet staan, en waarom je er goed aan doet om deze te gehoorzamen. (Hij geeft er zelfs een nóg strengere interpretatie aan!) En daarop volgen nog vele wijze lessen en uitspraken die intussen hun vaste plek hebben verworven in ons denken en in ons taalgebruik, én spreekt Jezus voor de eerste maal het Onze Vader uit. Deze toespraak is – naar mijn bescheiden mening – één van de belangrijkste passages in het Evangelie, omdat Jezus hier de kern van Zijn denken uit de doeken doet voor al wie het horen wil. Alle daden die Hij stelde, tot aan Zijn dood toe, moeten in het licht van deze woorden begrepen worden.

Lucas 6

Ook in het Evangelie van Lucas komt deze redevoering terug. Dit is de lezing die wij volgende zondag zullen horen. Waar Mattheüs Jezus nog laat spreken vanop de bergtop – als een tweede Mozes – staat de Heer bij Lucas gewoon tussen de mensen op de vlakte beneden. Daarom wordt deze passage de “Vlakterede” genoemd.

De versie van Lucas houdt het bij vier Zaligsprekingen: de armen, zij die honger hebben, zij die huilen, en zij die gehaat, beschimpt en uitgesloten worden omdat zij Jezus volgen. Direct daarop volgen vier weeklachten aan het adres van de rijken, van hen die voldaan zijn, van hen die nu lachen, en alle mensen die in het midden van de belangstelling staan en over wie lovend gesproken wordt. Zij hebben hun beloning voorlopig vast, maar het tij belooft spoedig te keren, ook voor hen.

Ik geef toe, lange tijd vond ik dit maar vreemde uitspraken. Waarom lijkt Jezus boos op mensen die een vermogen bij elkaar hebben gespaard, wellicht door hard te werken? Is het niet positief wanneer mensen in hun eigen behoeften kunnen voorzien? Hebben we dan geen geld nodig om voedsel en kleren te kopen, om onze rekeningen van water en elektriciteit te kunnen betalen, of cadeautjes voor verjaardagen en Valentijn? En wat is er verkeerd aan voldaan en vrolijk zijn? Heeft Jezus liever dat wij allemaal in de puree zitten, soms? Nee, toch?

Gedeelde smart en gedeelde vreugd

De reden waarom het een drogredenering is om te zeggen “dat alle leed in het hiernamaals zal gecompenseerd worden”, is dat Jezus’ boodschap precies is om niet te wachten tot ná de dood om aan de opbouw van de Hemel te beginnen. Het is onze taak om Gods boodschap van Liefde reeds in dit leven voor elkaar, door elkaar, in vervulling te brengen en zo samen te werken aan een Hemel op aarde.

Armoede is, zoals u wellicht weet, een vicieuze cirkel. Je geraakt er zelf moeilijk uit. Uiteraard heb je geld nodig om in je levensbehoeften te voorzien. Voor wie worstelt met een gebrek aan middelen, is het dagelijkse leven een beproeving vol moeilijke beslissingen en verscheurende keuzes, en zonder al die dingen die anderen wellicht als normaal beschouwen.

Aan de andere kant zijn er mensen die evenzeer gevangen zitten, maar in een cel die zij voor zichzelf hebben gebouwd. Voor hen is geld geen middel om te leven, maar een doel op zich. Bezit, eerzucht, feestjes en populariteit zijn de alfa en omega van hun leven geworden. Doof en blind voor de mensen rondom hen. Moeten wij met deze lui medelijden hebben? Zij zouden dat niet willen. Zij zullen u wat graag vertellen dat zij het niet nodig hebben.

Het is geen schande om het goed te hebben – maar als je rijkdom hebt omdat je niet wilt delen, creëer je een tekort bij anderen. Je kunt het niet meenemen, dus waarom zou je alles voor jezelf houden? En voor alle duidelijkheid, “armoede” en “rijkdom” mag je niet uitsluitend financieel bekijken. Zij kunnen vele gedaanten aannemen: talenten, tijd, aandacht, zorg, ... Al die dingen moeten gedeeld worden met al wie het nodig heeft, opdat niemand tekort zou hebben. Wie enkel voor zichzelf leeft, eindigt arm. Wie mee voor zijn medemens zorgt, maakt de wereld rijker.

En dus ...

Wat Jezus ons voorhoudt in de Bergrede/Vlakterede, is dus geen profetie van wat ooit gebeuren zal, maar een boodschap aan ons allemaal om aan de slag te gaan! Een oproep om mee te zorgen voor wie in nood zit, om te troosten wie verdriet heeft, om bij te staan wie wordt uitgesloten. De reden waarom Hij aan de behoeftigen kan vertellen dat het spoedig zal beteren, is omdat Hij weet dat wij luisteren. Kunnen wij dan doof en blind blijven?

(Robert Michel)